

Mădălina Ceciuleac, Clasa a IX- a

Romanul "Bătrânul și marea", capodopera scriitorului american Ernest Hemingway, apare în anul 1952, autorul fiind unul dintre marii prozatori americani de factură clasică ai secolului al XX-lea.

Titlul operei, "Bătrânul și marea", focalizează asupra celor două motive centrale ale romanului care aduc față în față două realități fundamentale ale existenței: Omul și Lumea, Spiritul și forța stihială, de neînfrânt, a Naturii. Legate prin conjuncția coordonatoare "și", cele două substantive se înfruntă și își răspund într-un dialog al contrariilor care se completează. Marea, vechea Thalassa, este tărâmul posibilităților infinite, al forței creatoare nesfârșite și misterioase a lumii care renaște în fiecare primăvară. Marea este de asemenea existența însăși ce invită spiritul la eterna căutare a unui ideal ce mereu îi este refuzat omului.

Bătrânul pescar Santiago este caracterizat direct și indirect, fiind un personaj complex și rotund. Bătrânul este eroul cărții, plecând în căutarea adevărului asemenea eroilor din basme, singur în spațiul infinit al mării, purtând în suflet dorința arzătoare de a descoperi adevărul și de a-l arăta muritorilor. El se diferențiază de ceilalți prin eroismul de a înfrunta misterul și de a ieși victorios în ciuda aparențelor de a fi pierdut singura luptă esențială a vieții sale. În drumul lor spre terasă, bătrânul și puștiul discută despre zilele de "glorie" ale bătrânului, la care visează nostalgic, asemenea oricărui bătrân care se întoarce spre vârsta juvenilă ca spre un paradis pierdut. În fond, în ciuda vârstei, bătrânul e tot un puști care visează mari aventuri ale mării și ale absolutului. Santiago este caracterizat de narator: „slab și ciolănos și avea niște riduri adânci pe ceafă... totul la el era bătrân, cu excepția ochilor, iar ei aveau aceeași culoare ca și marea și erau veseli și neînfrânți.” (pag. 6). Acest pasaj este menit să ilustreze portretul fizic al bătrânului pescar, care uimește prin ineditul privirii ce atrage prin culoarea ei asemenea mării, trădându-i veselia tinerească a sufletului în ciuda trupului firav și istovit.

Deși bătrânul este tăcut, calm și simplu, el atrage atenția celorlalți pescari care încing în jurul său discuții jignitoare ce sunt generate de lipsa lui de noroc la pescuit. Nenorocul lui este însă unul simbolic, căci tocmai el este alesul destinului, el este eroul din

poveste, care ascunde sub masca slăbiciunii și a bătrâneții, un erou arhetipal, capabil de mari revelații și aventuri ale cunoașterii. De fapt, Santiago este un maestru în arta pescuitului, meserie mitică, și îl inițiază în această artă a cunoașterii lumii pe puștiul care îi repetă, prin sensibilitatea de care dă dovadă și prin abnegația cu care i se dedică, destinul: "(...) vârsta e ceasul meu deșteptător..." (pag. 25). Cele două personaje, bătrânul și băiatul, sunt de fapt ipostazele contradictorii ale sufletului omenesc dar și cele două vârste complementare ale omului: bătrânul este simplu, are înțelepciunea dată de experiență, dar poartă și aspirația spre idealitate, specifică adolescenților.

Călătoria bătrânului pe mare pentru a prinde un pește simbolizează plecarea eroului spre a afla adevărul și a-l livra oamenilor într-o formă accesibilă. Chemarea pe care o simte pescarul de a vâsli pe întinsul legănat al mării este de fapt un instinct desăvârșit al absolutului, slujit și de o voință titanică de a găsi adevărul și de-al și-l însuși: "Azi o să merg și o să pescuiesc în larg..." (pag. 34). Peștele care urmărea un banc de doroadă intră în atenția pescarului care afirmă: "Acum e momentul să mă gândesc la un singur lucru. Lucrul pentru care m-am născut." (pag. 49). Fragmentul de mai sus luminează convingerea pe care o are bătrânul cum că rostul omului pe lume este căutarea adevărului eliberator care spulberă Neantul și întunericul.

În cele din urmă, bătrânul reușește să „păcălească” frumosul pește spadă, capturându-l. De fapt, nu este păcălit, ci absolutul se lasă capturat și confiscat temporal de om, se "jertfește" tocmai pentru a proba caracterul său intangibil. Prin aceasta, romanul atestă, o dată în plus, caracterul său inițiativ. Lupta prin care pește spadă este învins și însângerat reprezintă de fapt lupta oricărui om de a avea acces la adevăr. Numai că se întâmplă faptul că acesta nu poate fi comunicat celorlalți. Cunoașterea este o aventură periculoasă și incomunicabilă. Fiecare trebuie să trăiască pe propria-i piele înfruntarea riscantă cu marea. Pentru a avea acces la cunoaștere, omul trebuie să își asume eventualitatea suferinței și a căutărilor: "Cât de mult ai suferit? (...) Din belșug" (pag. 172).

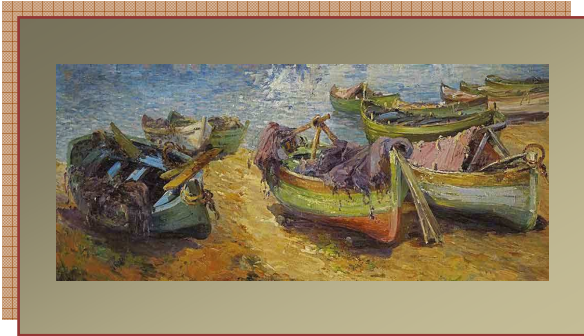
Ernest Hemingway (1899 - 1961)

Ernest Hemingway scriind

În roman se sugerează faptul că adevărul nu se poate împărtăși celorlalți pentru că acesta nu persistă în mâinile căutătorului, ci este *furat* de fiarele mării (ale Răului) și care mereu împiedică accesul luminos la cunoaștere.

Rechinul, fiara malefică a mării, este un mesager al Infernului, venit din adâncurile obscure și larvare ale lumii (mării) când simțise norul roșiatic, dulce și greu al sângelui jertfit ce se răspândea din trupul sfârtecat al peștelui spadă: "Erau rechini din

acea odioși, împuțiți, ucigași, care mâncau și hoituri, iar când le era foame, erau gata să muște și din vâsla sau din cârma unei bărci(...). Căci bestia, cu ochii lui galbeni și înguști, cu fălcile larg deschise, mușcase deja din el" (pag. 148). Acesta este dușmanul de moarte al omului, Răul care împiedică accesul la lumea adevărului și împărtășirea lui către celorlalți împiedicând părăsirea condiției mizere de dinaintea mării întâlniri. Faptul că pescarul poate să ucidă câțiva rechini, salvându-și pentru o vreme prizonierul și prietenul, sugerează reușita lui incontestabilă, dar relativă, de a tăia pânza ucigătoare și negricioasă a întinericului, lăsând astfel urmașilor doar un mic semn

în drumul spre ascensiunea lor spre adevăr: "acum suntem legați unul de altul. Suntem legați încă de la prânz. Și nu-i nimeni să ne ajute – pe niciunul dintre noi" (pag. 64).

Există în roman o imagine extrem de sugestivă: frumosul pește spadă trage mica barcă a pescarului într-o alunecare vertiginoasă care îl sperie pe Santiago. Prins în această cursă, bătrânul se cutremură de vijelia cu care peștele gonește barca, această alunecare fiind, la nivelul semnificațiilor textului, goana însăși a timpului pe care peștele îl accelerează, Santiago efectuând o călătorie inițiată prin timp. În cursa infernală în care este atras, bătrânul,

în imensitatea mării și a lumii, se simte abandonat și înfiorător de singur.

Confruntarea cu adevărul nu poate să se desfășoare decât la granițele absolute ale lumii, în singurătatea perfectă a ființei omenești. Aflat în pericol, Santiago redescoperă legătura cu Dumnezeu. Pentru a-și potoli zburciunile sufletești și pentru a grăbi înțelegerea adevărului, acesta „apelează” la ajutorul divin. Rugăciunea reprezintă actul intim de comuniune perfectă dintre transcendent și lume, dintre sufletul

omenesc și divinitate. Ea reprezintă în text un act de refugiu din fața stihilor dezlănțuite ale lumii și de împăcare cu sine însuși a personajului. El înalță o rugăciune către Fecioara din Cobre: "și se simți mult mai bine" (pag. 86). Rugăciunea devine pentru el un act eliberator din funia suferinței care, deși continuă să persiste, devine mai ușor de suportat.

Adresându-se atât copiilor în forma unei acaparante povești pescărești, dar și adulților, propunându-le aventura căutării și însușirii idealului, opera scriitorului american este un roman al căutării Idealului care nu se lasă însă învins de om. Motivele literare ale romanului pun în lumină tema operei:

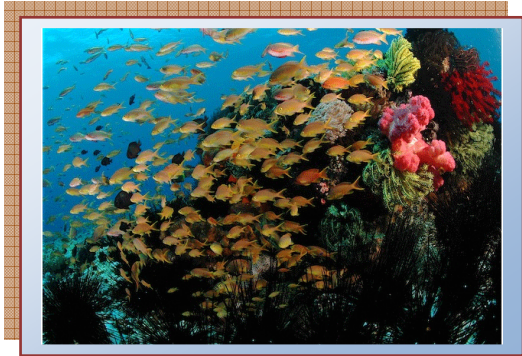

cunoașterea adevărului care se compune din cioburile sclipitoare ale unei picturi cubiste și mozaicate.

Motivul literar al profesiei mitice, prezentă și în cele două Testamente biblice, poartă o încărcătură inițiată, asemeni celei atribuite Sfinților Apostoli. Bătrânul reușește să descopere Adevărul, însă el nu îl poate comunica celorlalți deoarece aventura cunoașterii este una a plecării de unul singur și pe cont propriu pentru a-l descoperi. Numai asumarea suferinței și a implicării totale în marea căutare poate să conducă la posesia acestui material dar. Nu oricine poate avea acces la cunoașterea absolută. Doar cei care participă cu viața lor pot decifra semnele lumii și pot intra sub cupola rarefiată a Idealului.

Peștele spadă este simbolul acestui adevăr inaccesibil Omului. Culoarea sa albastră, simbol al imaterialității, se reflectă în solzii care prin scipirea lor sub razele soarelui istorisesc un bogat arbore genealogic al nostalgiei tragice și iremediabile a idealului, ale cărui vlăstare sunt amprentate de o gnostică noblețe. Peștele este trofeul câștigat de

Santiago cu un imens efort, dar odată confiscat și atins de mână omenească, acesta atrage ofensiva forțelor malefice. Frumusețea, puritatea și lumina îi sunt întinate, funcția lor benefică este confiscată, ca și în cazul poveștii licornei care își pierde puterea purificatoare și nimbul de ființă fabuloasă, intangibilă, și tocmai de aceea perfectă în unicitatea și singurătatea ei atemporală, în momentul contactului cu omul. Aura atemporalității conferă acestor personaje caracter sacral, capabile să atragă omul în aventuri spirituale, care să îi reveleze condiția lui spirituală.

Marea este spațiul infinitei căutări în care omul reușește pentru câteva clipe să aibă revelația Idealității și a Transcendenței. Este locul unde Frumusețea se poate revela fulgurant, intermitent, evanescent. Odată intrat sub incidența timpului, Idealul se destramă, *moare*, intră în furcile caudine ale lumii și distorsiunii, în dinții de rechin ai Răului și temporalității. Visul de frumusețe eternă este posibil doar atâta timp cât rămâne intangibil, păstrându-și caracterul atemporal. Marea este locul confruntării Timpului și Eternității, Binelui și Răului, materiei și idealității lumii. Omul, pescarul, este martorul acestei lupte eterne dintre lucrurile contrare ale lumii, el însuși fiind sinteza îndurerată a acestei dualități: spirit și materie totodată.

De asemenea, marea este spațiul forțelor vitale și letale ale Vieții cosmice, rezervorul infinit al formelor concrete, aflate într-o permanentă mișcare larvară sau ajungând la afirmarea unor exemplare de o stranie și misterioasă frumusețe ("el ar fi putut să aleagă să rămână în apele adânci și întunecate, ferit de orice capcane, șiretlicuri și viclenii" - pag. 64), așa cum este peștele spadă prins de Santiago. Marea e tărâmul lumii originare, care întinde mreje vinovate vieții, dar lasă loc și marilor întâlniri și confruntări dintre om și natură, explodând în peisaje de o tulburătoare frumusețe: "Soarele apăru palid din mare, apoi soarele lumină mai puternic și apa luci tăios, iar când discul său se arătă complet, întinderea netedă îi

reflectă lumina"; "norii de deasupra uscatului se ridicară acum ca niște munți .... Apa se făcuse de un albastru întunecat, atât de întunecat încât părea aproape mov" – pag. 42. Marea este simbolul misterului și totodată al existențelor abisale, al adevărului păstrat în adâncimea de taină a lumii. Ea uimește prin imensitatea ei și prin sugestiile pe care le oferă inconștientului și imaginarului uman. Santiago spune: "dar închipuie-ți ce ar fi dacă vreun om ar trebui să încerce în fiecare zi să ucidă soarele. Ne-am născut cu noroc.... Ne ajunge că trăim pe mare" – pag. 100 – 101. Relația intimă și simplă cu marea este un privilegiu pe care pescarul îl retrăiește zilnic, la fel de misterios și de firesc. A pescui soarele este la fel de simplu și de imposibil ca a trăi pe mare.

Locuitor al infinitului, frumosul pește spadă este proiecția Idealului dar și a frumuseții naturale, concrete, care iese la lumina soarelui din adâncurile tainice și foșnitoare ale lumii. Din el nu rămâne decât un imens și strălucitor schelet de pește, depus pe nisipurile aurii ale unui țărâm locuit de pescari: "se opri o clipă, se uită în urmă și văzu în reflexia luminilor de pe stradă coada imensă a peștelui înălțându-se din spatele bărcii, mult de la capătul de la pupa. Văzu o dungă albă, șira spinării peștelui, masa întunecată a capului, spada ițindu-i-se dreaptă în față și golul rămas în locul trupului." (pag. 166). Adunați în jurul lui, pescarii pot să înțeleagă ceva din marea confruntare a lui Santiago și din frumusețea acestui uriaș, dar desigur, nu foarte mult.

Țărâmul, omul, a dorit să fure ceva din splendoarea marină ca și ceva din inefabilul adevărului. Din splendoarea și intensitatea unei revelații, rămâne doar conturul vag al amintirii despre splendorile la care a avut acces ființa căutătorului plecat spre inima MĂRII, căruia, la început, frumosul pește spadă îi dă ocol, îi *tentează*, culminând în a se dăruii incomplet

omului: "Văzu peștele pentru prima oară atunci când acesta făcu al treilea ocol. Mai întâi îl văzu ca o umbră întunecată, căreia îi trebui atât de mult timp până să treacă pe sub barcă, încât bătrânului nici nu-i veni să creadă că ar fi așa de lung. Dar era atât de mare și când își termină colul, ieși la suprafață la doar treizeci de metri de el. Bătrânul îi văzu coada ridicată deasupra apei. Era mai lungă decât tăișul unei coase mari și liliachiul ei palid răsărea deasupra apei de un albastru închis.." (pag. 107)